

Eduskunta, hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi

1 Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi.

Esitän lausuntonani kunnioittavasti seuraavaa.

2 Kirjallinen asiantuntijalausunto

2.1 Hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttaminen

Lakiin esitetyt muutosehdotukset ovat kannatettavia ja ne tukevat paperikirjeistä sähköiseen viestintään siirtymistä, viranomaistoiminnan virtaviivaistamista ja prosessiekonomiaa.

Huomautan kuitenkin, että kun henkilöille annetaan omasta pyynnöstään mahdollisuus lopettaa Suomi.fi -viestien käyttö riippumatta heidän tosiasiallisesta digitaalisesta kyvykkyystään sen voidaan nähdä johtavan joissain tapauksissa siihen, että sähköisen tiedoksiantokanavan käyttämisestä luopumista käytetään tiedoksiannon välttelytarkoituksessa. Hallituksen esityksessä on sivuutettu tarkoituksenmukainen väärinkäytöksiin pyrkimisen arviointi.

Hyvää esitetyssä on kuitenkin se, että mikäli henkilö edelleen jatkaa muiden Suomi.fi-palvelujen käyttämistä, palvelutuottaja avaa välityspalvelutilin uudelleen kuukauden kuluessa tilin edellisestä sulkemisesta.

2.2 Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttaminen

2.2.1 Tiedoksiantoa koskevat ehdotukset (18-19 b §)

Tiedoksiantoa koskevissa pykälissä 18-19 b §:ssä muutettavaksi ehdotettava sääntely on kannatettavaa, koska se sujuvoittaa tältä osin viranomaisprosessien läpiviemistä.

Käytännön viranomaistoiminnassa nousee kuitenkin esiin ongelma liittyen sähköisiin todisteellisiin tiedoksiantoihin ja niiden toteutustapaan. Laki sähköisestä asioinnista viranomaismenettelyssä 18 § 4 mom. (nyk.3 mom.): sanamuotoa ehdotetaan hallituksen esityksessä muutettavaksi siten, että termi *noutaa* korvataan termillä vahvistettu *vastaanotetuksi*.

Termin muuttaminen näyttäisi johtavan tilanteeseen, jossa jotta viranomainen voi katsoa asiakirjan annetuksi sähköisesti tiedoksi, on asianosaisen oltava itse aktiivinen ja tehtävä lisätoimenpiteitä. Tämä mahdollistaa päätöksen tiedoksiannon pakoilun, jolloin päätökset, joiden voimaantulo on sidottu tiedoksiantoon, eivät tulisi voimaan. Toisaalta monen päätöksen osalta tiedoksiantomerkintä voisi jäädä tulematta viranomaiselle, kun asianosainen ei ymmärrä, että hänen pitää erikseen klikata saaneensa asian tietoonsa. Tästä syntyisi merkittävää ja tarpeetonta haittaa ja lisäkuluja viranomaistoiminnalle.

Sähköinen todisteellinen tiedoksianto on edelleen varteenotettava vaihtoehto saantitodistuksin lähetettävälle asiakirjalle, mikäli vastaanoton vahvistus -toimenpiteen suorittaminen on edellytys viestin sisällön näkemiselle. Vastaanoton vahvistamisen tulisi tapahtua A) siinä vaiheessa, kun viesti klikataan auki Suomi.fi-laatikossa, tai B) viimeistään siinä vaiheessa, kun viestin liitetiedostona oleva päätösasiakirja klikataan auki. Esimerkiksi päätöstä ajokiellosta, joka on annettava todisteellisesti tiedoksi, ei panna täytäntöön ennen kuin asia on annettu tiedoksi: henkilö X noutaa asiakirjan Suomi.fi-palvelusta, lukee sen ja toteaa, että nyt ei ole hyvä hetki olla ajokiellossa, ja jättää klikkaamatta vastaanoton vahvistuksen. Tämän jälkeen poliisi yrittää antaa saantitodistuksin samaa päätöstä, mutta henkilö X tietääkin jo päätöksen sisällön, ja jättää päätöksen noutamatta.

Lopuksi päätös saadaan annettua tiedoksi esimerkiksi yleistiedoksiantona, mutta tässä vaiheessa on jo aiheutunut tuntuvasti ylimääräistä viranomaistyötä ja ylimääräisiä kuluja. Tältä osin prosessi on siis tehoton ja aikaa vievä. Esimerkin mukaisessa tapauksessa tiedoksiannon viivästyminen tarkoittaa sitä, että ajokielto ei astu voimaan ja ajoneuvon kuljettaminen saa vielä jatkua, mikä heikentää liikenneturvallisuutta.

Mikäli käytettäisiin tiedoksisaannin hetkenä sitä hetkeä, kun päätös on tosiasiallisesti saatu haltuun (eli yllä olevassa A tai B), niin ongelmaa ei olisi. Nykyisessä prosessissa henkilö noutaa saantitodistuskuoren fyysisesti esimerkiksi Postin toimipisteestä ja hän kuittaa kuoren vastaanotetuksi ennen kuoren avaamista ja sisältöön tutustumista. Vastaavan toimintamallin tulisi toteutua myös sähköisessä todisteellisessä tiedoksiannossa, jolloin viestin tai päätösasiakirjan sisältävän liitetiedoston avaaminen katsottaisiin vastaanoton vahvistamiseksi ja tiedoksiannon tapahtuneeksi todisteellisesti, tai vastaanoton vahvistaminen toimenpide olisi muuten edellytys tietosisällön näkemiseksi.

2.2.2 Muut huomiot

Esityksessä vastaanottajalle jätetty mahdollisuus kieltäytyä sähköisistä tiedoksiannoista niin halutessaan, ei ole toivottu asia. Kaikki asiat tulisi pystyä antamaan tiedoksi sähköisesti asianosaisen omasta halusta riippumatta, jos henkilöllä on mahdollisuus ja digiky-

vykyys muutoinkin sähköiseen asiointiin. Mikäli lainsäädännössä erityisesti mahdollistetaan se, että henkilö voi tehdä valinnan olla ottamatta päätöksiä tiedoksi sähköisesti, voi se aiheuttaa ainakin poliisin tuottamien kielteisten, epäävien, velvoittavien tai lupia koskevien peruutuspäätösten osalta sen, ettei sähköiseen tiedoksiantoon suostuta. Kieltäytyminen välttelytarkoituksessa hidastaa ja hankaloittaa viranomaistoimintaa ja heikentää prosessiekonomiaa lisäämällä kustannuksia ja voi vaikuttaa kielteisesti sisäiseen turvallisuuteen.

Kuten hallituksen esityksen luonnoksessa on todettu, Suomi.fi-viestien käyttöliittymän on arvioitu olevan puutteellinen suhteessa yrityskäyttäjien ja -viestien tarpeisiin. Nykyiset sähköiset Suomi.fi – valtuuspalvelut eivät sovellu rikoksesta epäillyn ja hänen avustajansa käyttöön poliisin sähköisessä asiointipalvelussa. Näissä tapauksissa ja myös muiden asianosaisten kohdalla tarkoituksenmukaista on, että poliisi voi esim. kirjallisen valtuutuksen perusteella valtuuttaa itsenäisesti avustajan näkemään saman esitutkintamateriaalin, mikä näytetään myös muille asianosaisille. Koska tätä lainsäädäntöä ei ollut mahdollista tarkastella tämän lainsäädäntöhankkeen yhteydessä, olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista todeta, että esimerkiksi esitutkinta-asioissa poliisi voisi tukeutua oman sähköisen asiointipalvelun kehittämiseen. Asian voisi myös mainita yleisellä tasolla siten, että kukin hallinnonala voisi kehittää toimialakohtaisia valtuuspalveluitaan Suomi.fi-valtuutuksien lisäksi tarkoituksenmukaisella tavalla.

Suomi.fi-viestit-palvelun todisteellisen tiedoksiannon toteutuksessa tulisi huomioida se, ettei asianosainen näe viestistä mitään tietoja, eikä voi avata viestin liitteitä, ennen kuin on vahvistanut vastaanottavansa tiedoksiannon. Tiedoksiannon pakoilu esimerkiksi poliisin määräämien ajokieltojen osalta on ongelma, sillä ajokielto tulee voimaan vasta tiedoksiannosta. Tämä noudattaisi myös nykyistä todisteellisen tiedoksiannon paperiprosessia; kirjekuorta ei voi avata, ennen kuin on kuitannut tiedoksiannon vastaanotetuksi kuoren hakiessaan. Suomi.fi-viestit-palvelun todisteellisen tiedoksiannon tehokkuus on hallintoprosessin tehokkuutta, ja siinä tulisi asianomaisen oikeusturvan lisäksi huomioida prosessin loogisuus.

2.3 Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain ja digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain soveltamisalan muuttaminen

Lain digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 2 §:n 3 momentin poistamisen myötä lakia sovellettaisiin tulevaisuudessa myös esitutkintaan ja poliisitutkintaan. Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 5 §:n mukaisesti sähköisten asiointipalvelujen järjestämisestä ja saatavuuden turvaamisesta säädetään digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa (306/2019). Kyseisessä lain 5 §:n 3 momentin mukaisesti viranomainen voi rajoittaa väliaikaisesti digitaalisen palvelun käyttöä käyttäjäryhmien tai alueellisen saatavuuden perusteella, jos se on välttämätöntä palvelun kehittämiseksi tai testaamiseksi. Poliisilla on aikaisempaan kokemukseensa perustuen ollut tarve rajoittaa sähköisten rikosilmoitusten tekemistä yksityishenkilöiden osalta esimerkiksi yöaikana, jolloin erilaiset sekavat ja puutteelliset, kenties päihteiden vaikutuksen alaisena tai jopa häiriötarkoituksessa tehdyt ilmoitukset ovat työllistäneet poliisia mittavasti. Tällaisella rajoituksella ohjataan poliisin rajattujen resurssien kohdentumista oikeisiin asioihin. Tämä

poikkeus sähköisten asiointipalveluiden tarjoamiseen olisi hyvä tuoda esiin myös lain-säädännössä.

2.3.1 Huomiot soveltamisalan muuttamista koskevasta ehdotuksesta esitutinnan ja poliisitutinnan osalta

Soveltamisrajausten poistaminen on perusteltua, sillä se sujuvoittaa tältä osin viran-omaisprosessien läpiviemistä, ja säännöksen muutosehdotus tukee vähintään epäsuorasti eräiden hallitusohjelmakirjausten tavoitetta. Lakiehdotuksen perusteluissa on todettu, että esitutkintaviranomaiset voisivat käyttää sähköistä tiedoksiantoa ja tukeutua palveluissaan yleislainsäädäntöön esitutkintalain 11 luvun 1 §:n mukaisessa esitutkintapäätöksen tiedoksiannossa.

Sähköinen asiointi esitutkinta-asioissa tavoittaa luultavasti kansalaisia helpommin, kuin puhelimitse tai kirjeitse tavoittaminen. Nykyisin puheluihin ei aina vastata ja ihmiset liikkuvat paljon esimerkiksi töiden vuoksi. Kansalaisten tavoitettavuus ei ole enää nykyisin kirjeitse kattavaa postinjakelun harvenemisen takia. Sähköiset laitteet, kuten matkapuhelin ja muut langattomat laitteet ovat kattavasti käsillä ja mukana myös ulkomailla. Tavoitettavuuden paraneminen sähköisillä menetelmillä saattaa vähentää esimerkiksi etsintäkuulutusten lukumäärää. Sähköisten kanavien käyttämisen ohella tulee olla myös mahdollisuus lähettää ja ottaa vastaan kirjeitse, joko tavallisessa postissa lähetettävät tai todisteellisesti tiedoksi annettavat asiakirjat, koska kaikilla ei ole mahdollisuutta sähköiseen asiointiin. Tiedoksianto kirjeitse tukee sähköistä tiedoksiantoa tapauksissa, jolloin sähköisiin tiedoksiantoihin ei ole reagoitu. Esitetty soveltamisalan muutos tehostaisi toimintaa ja toisi merkittäviä kustannussäästöjä, joihin on otettu kantaa vaikutusarvioissa.

2.4 Vaikutusarviointit

Kappaleesta Vaikutukset julkiseen talouteen (s. 53 –) puuttuu poliisin osalta arvio siitä, paljonko lupahallinnossa olisi mahdollisuus säästää kustannuksissa, koska sähköinen tiedoksianto ei ainakaan kaikissa asioissa ole vielä käytössä. Sivulta 61 alkavassa poliisin osuudessa on arvioitu vain esitutkinnassa ja poliisitutkinnassa saatavia säästöjä.

Pelkästään ajo-oikeusasioita käsitellään poliisissa vuositason karkeasti arvioituna 80.000 – 100.000 kpl. Sähköinen tiedoksianto ei ole toistaiseksi kattavasti käytössä. Huomioitava myös, että poliisin toteutuksessa olevan sähköisen asiankäsittelyjärjestelmän Ajon käyttöönoton jälkeen sähköisen tiedoksiannon käyttö laajenee ajo-oikeuteen liittyvissä asioissa. Suuri säästöpotentiaali lupahallinnon osalta on todisteellisesti tiedoksiannettavat päätökset saantitodistuksella. Jokainen poliisin postitse lähettämä veloitettava tai asianomaisen oikeuksiin vaikuttava päätös tulee antaa tiedoksi todisteellisesti ja saantitodistuskirjeenä lähetyksen yksikkökustannus on yli kymmenkertainen tavalliseen kirjeeseen verrattuna. Lisäksi saantitodistuskirjeen perillemeno on asiakasnäkökulmasta haastavaa, sillä Postin noutopisteeseen voi olla pitkä matka, asiakkaan voi olla vaikea asioida postin noutopisteessä tai asiakas voi tietoisesti vältellä päätöksen tiedoksi-saantia.

Hanna Piipponen, lupahallintopäällikkö

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 10.11.2025 klo 11:27. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi